

MASTERPLAN voor het BEELDKWALITEITPLAN van centrum BONHEIDEN

ssa/26: MASTERPLAN voor het BEELDKWALITEITPLAN van centrum BONHEIDEN.

op uitnodiging van Vlaams Bouwmeester
in opdracht van Gemeente Bonheiden.

ontwerper:

ssa/xx - Guy Châtel & Kris Coremans
stedenbouw, architectuur, landschapsontwerp
Dok Noord 4, Hal 20, 9000 Gent.

adviseurs:

stedenbouw, procesvorming en beleidsinstrumenten:
Peter Vandenabeele, ir. architect en ruimtelijke planner
als onderzoeker verbonden aan de Afdeling Mobiliteit en Ruimtelijke Planning, UGent.

problematiek van de kunstintegratie:
Wouter Davidts, dr. ir. architect
als onderzoeker verbonden aan de Vakgroep architectuur en stedenbouw, UGent.

Visie:

Zoals de “Gewenste Ruimtelijke Structuur” voortbouwt op de bestaande structuur en ze daarbij preciseert en herricht, zou een ‘beeldkwaliteitplan’ bestaande beelden kunnen herkaderen en uitlichten.

Welke beelden?

Ons ontwerp omhelst de feitelijkheid Bonheiden en gaat op zoek naar de beeldkiemen die de structuur in haar ontwikkeling heeft voorgebracht.

We beschouwen dit ontwerp in de eerste plaats als een proeve van kritische invulling van het “Voorontwerp Ruimtelijk Structuurplan Bonheiden.”

- enerzijds, zal het masterplan zich inschrijven in de “Gewenste Ruimtelijke Structuur.”
- anderzijds zal het de randvoorwaarden van een “Beeldkwaliteitplan” aangeven.

Dit gaat uit van de vooronderstelling dat er een aanwijsbare relatie bestaat of moet bestaan tussen de ruimtelijke structuur en het beeld.

We begrijpen die relatie als een **sedimentatie van de structuur in het beeld**.

Het masterplan wijst een aantal velden aan waar de structuur kan neerslaan in betekenisvolle configuraties en significante beelden.

Die velden worden uitgewerkt als strategische projecten.

De projecten zijn er op gericht om het gemeenschapsleven van Bonheiden van een kader te voorzien.

Ze willen allen precieze uitspraken doen over openbaarheid.

Een veld is een uitsnijding in het weefsel van Bonheiden.

De uitsnijding is er op gericht om een samenhangende selectie te maken uit wat aanwezig is.

Het eigenlijke project bestaat dan uit toevoegingen en transformaties.

Nieuwe infrastructuurelementen worden ingebracht.

Bewerkingen op de begrenzing en de materialisatie van het veld produceren een scherp afgelijnde figuur.

Op de figuur wordt de inbedding in de ‘gewenste ruimtelijke structuur’ getest.

De figuur wordt de drager van een samengesteld beeld en wijst het veld een naam toe.

Via de figuur bezet het strategische veld de interface van structuur en beeld.

Methode:

Het gehele masterplan wordt opgehangen aan een herinrichting van 'Dorp'.

Deze is er op gericht om traag en gestadig verkeer te combineren met verblijfsfuncties.

Dorp wordt door zijn herinrichting bevestigd in zijn actuele hoedanigheid:

Dorp is de ruggengraat van Bonheiden maar ook zijn hartspier en de ader van zijn doortocht.

Zoals alle bestaande gemeenschapsgerichte voorzieningen van Bonheiden (Imelda, Den Olm, de kerk, het kerkhof, de Krekel, de scholen) een duidelijke verbinding hebben met de stam Mechelsesteenweg-Dorp-Rijmenamseweg, worden de strategische velden aangehecht aan Dorp.

De strategische velden versterken de verankering van de dorpsstructuur aan de landduin en vrijwaren daarbij de landschappelijk waardevolle gebieden die de zandrug flankeren.

De uitvoering van de herinrichting van Dorp en van het Kerkplein is een noodzakelijke eerste stap in de uitvoering van het masterplan.

Hoewel ze als een samenhangende constellatie geconcipieerd werden, kunnen de overige strategische projecten autonoom gerealiseerd worden.

Op die manier kunnen ze allen uitgevoerd worden in samenspraak met een specifieke commissie van betrokkenen.

Dit gegeven maakt het masterplan weinig gevoelig aan het vraagstuk van zijn verdere fasering.

Het kan uitgevoerd worden in een opeenvolging die geheel gedicteerd is door pragmatische overwegingen.

We beschouwen dit ontwerp als een **'prospectief' masterplan**.

Het **definitieve masterplan** zal pas na een **overleg** met de stuurgroep van het structuurplan worden opgemaakt.

De overstap naar een **beeldkwaliteitplan** veronderstelt een studie van de wijze waarop de concepten en de beelden die in de strategische projecten vervat zijn, 'afstralen' op een groter veld.

Het beeldkwaliteitplan moet alleen die zaken vastleggen die er toe doen; m.a.w. voor zover ze de interface tussen structuur en beeld betreffen.

Het **RUP** is gericht op de implementatie van de voorgestelde beeldkwaliteit.

Het articuleert de concepten die de beeldkwaliteit onderbouwen in een reeks duidelijke en samenhangende uitspraken.

Het RUP zal uiteraard een hanteerbaar instrument moeten zijn.

Het zal **beoordelingscriteria** dienen aan te reiken voor **uitleenende vraagstukken** zoals erfentluitingen, gabarit en korrelgrootte van nieuwe invullingen etc.

Dit werk moet nog gebeuren maar we willen er op wijzen dat de strategische projecten voor een stuk ontwikkeld zijn met die problematiek voor ogen.

Zo kan het voorstel met betrekking tot het oude gemeentehuis begrepen worden als een

verkenning van de integratiemogelijkheden van een groter gabarit in het straatbeeld.

Natuurgebieden

Stedelijk Gebied Mechelen

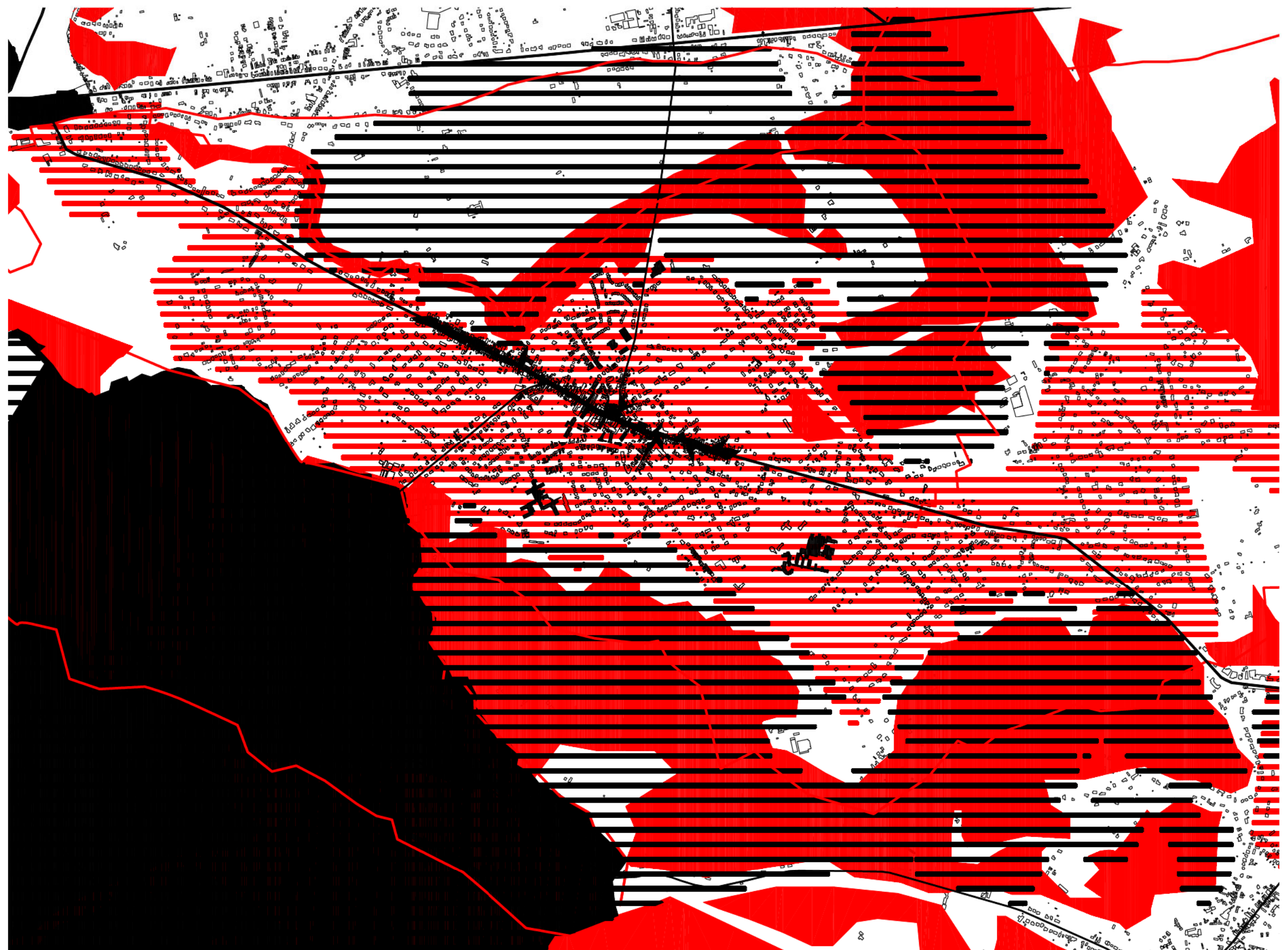
Landduin

Overstromingsgebieden

Ontsluiting

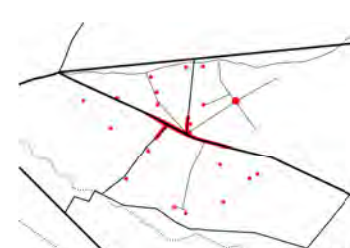

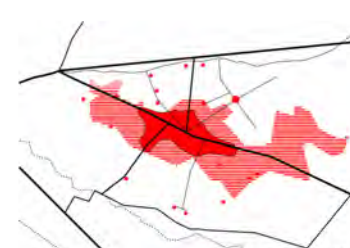
*Extensieve bezetting
van het territorium*

*eersteaanleg van de infra-
structuur in de 19e eeuw*

*uitbouw van de infrastruc-
tuur in de 20e eeuw*

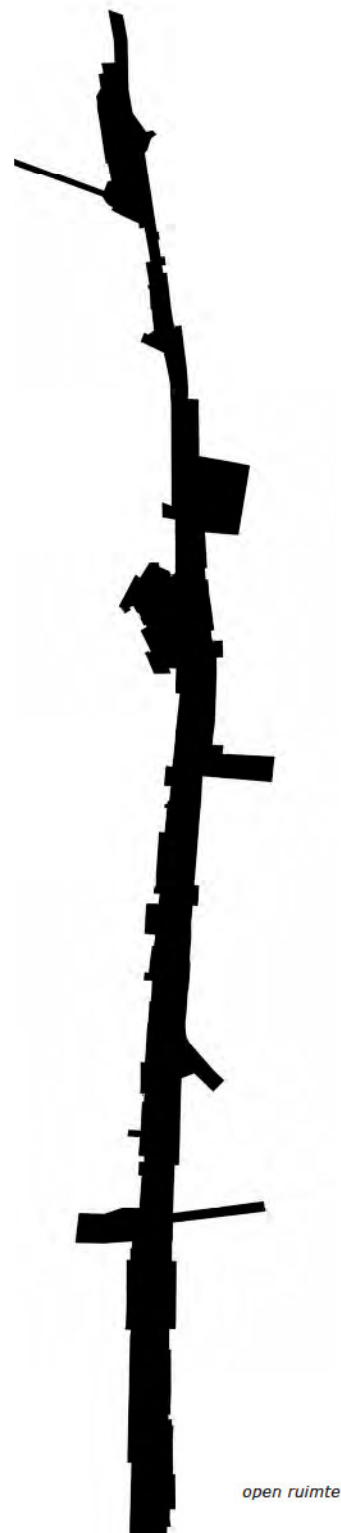
*intensieve bezetting van
de landduin als woonareaal
tweede helft 20e eeuw*

Ontsluitingssystemen

Masterplan

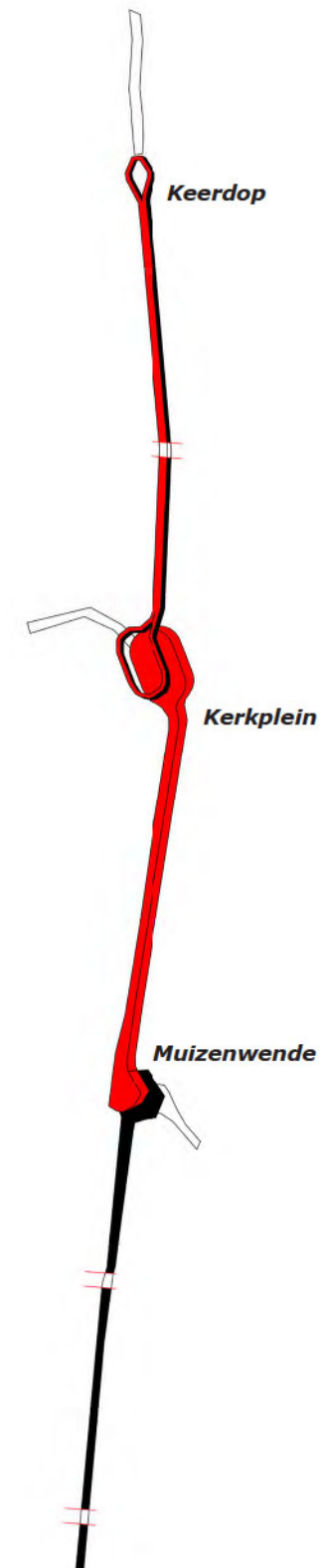
Figuur Dorp

Gabariet Dorp

Functies Dorp

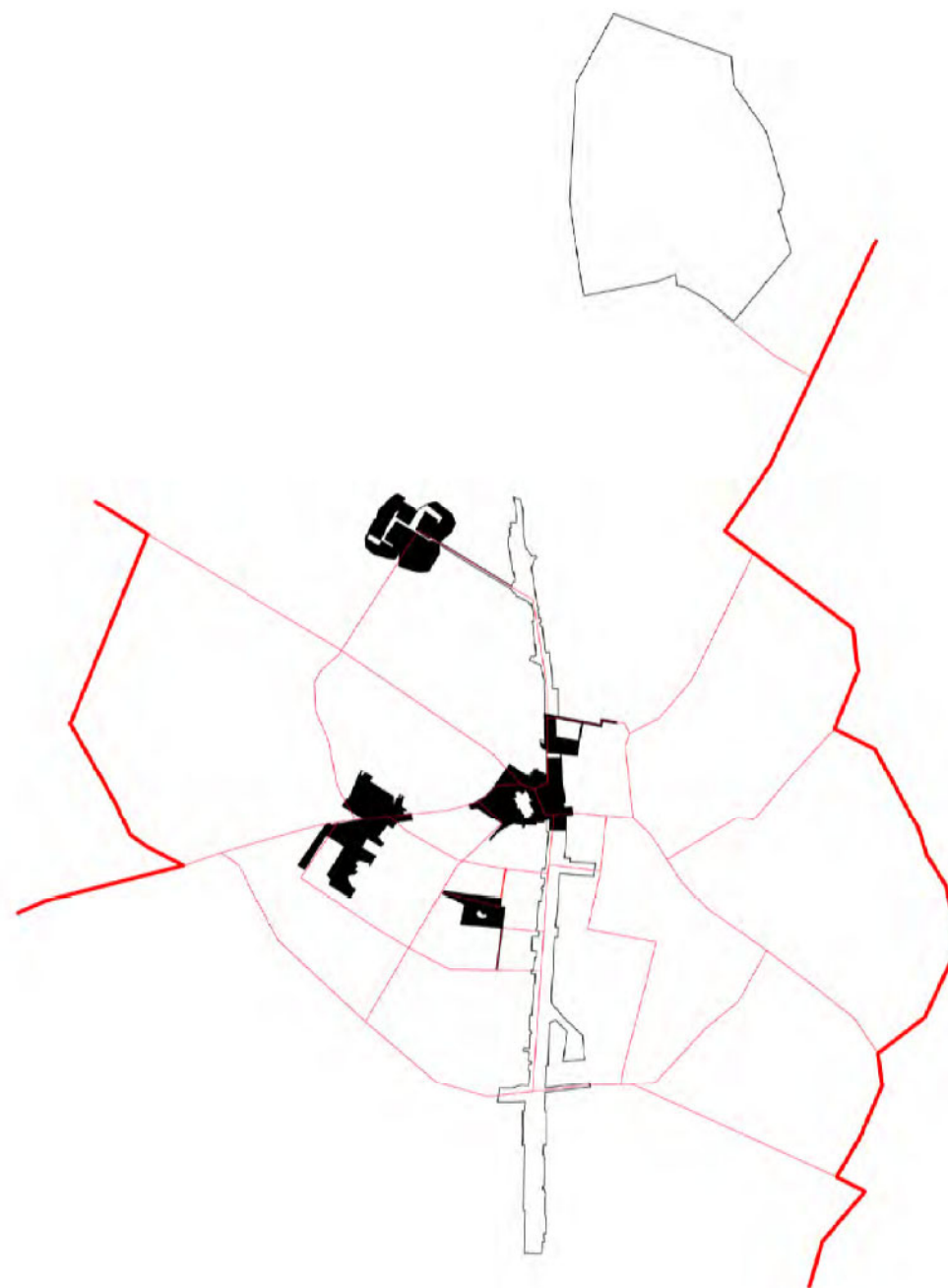

Verkeerssysteem Dorp

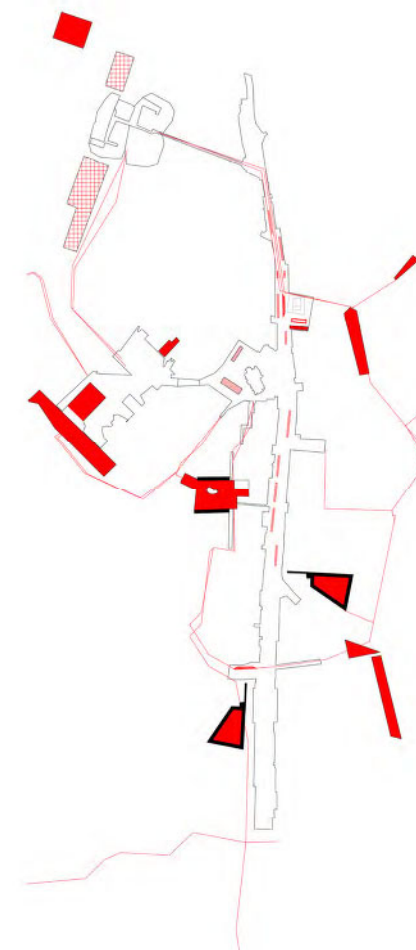
Inrichting Dorp

Dorp

regionale fietsroute
lokale fietsroute

Fietsnetwerk

kortparkeren
autostalling
langparkeren
parkeerreserve

Informele doorsteken

Dorp

als doortocht en verblijfsruimte.

We bevestigen Dorp in zijn hoedanigheid van ruggengraat, hartspier en doorstroomader van Bonheiden.

Dit levert natuurlijk een weerbarstige anatomie op.

We zijn er ons van bewust dat de doortocht even levensnoodzakelijk als levensbedreigend is voor de commerciële faciliteiten die zich op Dorp bevinden.

De herinrichting kan er niet op gericht zijn om de verschillende functies te scheiden.

Ze moet eenheid brengen in de uiteenlopende taakstelling van Dorp.

Verkeerskundig kiezen we voor een trage (zone 30) en gestadige doorstroming.

Het voorstel steunt op het schrappen van kruisingen en het invoeren van keermogelijkheden op het parcours.

Dorp wordt heringericht in twee elkaar aandrijvende lussen.

Dit levert keermogelijkheden op de uiteinden Muizenwende en Keerdop en een rotonde aan het Kerkplein.

De Keerpunten Muizenwende en Keerdop zijn zo opgevat dat uitgaand verkeer (van Dorp weg) altijd voorrang heeft.

Het oprijdende verkeer wacht desgevallend buiten de kern op vrije doorgang.

Het prioritaire systeem van de rotonde aan het Kerkplein verdeelt het verkeer in de verschillende hoofdrichtingen.

Vanuit de Schoolstraat wordt alleen het oprijden van de Lijnbus toegestaan.

De uitwerking van dit systeem brengt een aantal wijzigingen van het eenrichtingssysteem van de omliggende straten met zich mee.

Door het schrappen van parkeerplaatsen en het voorzien van eenzijdige parkeerstroken (kort parkeren) vergroot de voetgangersruimte van Dorp.

Op regelmatige afstand staan zebrapaden in voor een veilige oversteek.

Het materiaalgebruik is tegelijk gericht op het realiseren van een duidelijk afleesbaar verkeerssysteem en op het versterken van de ruimtelijke samenhang van Dorp.

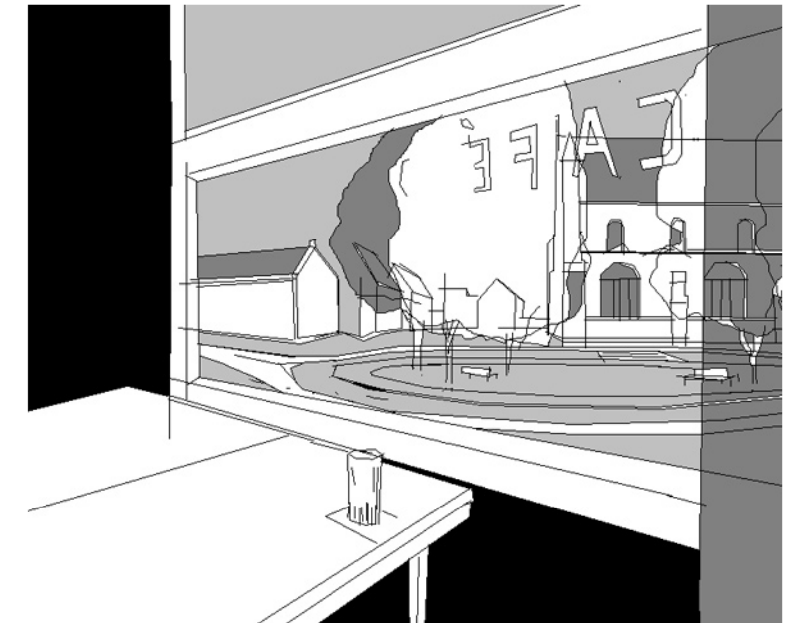
Het RUP zou de woonfunctie, de bedrijvigheid en de handel op Dorp moeten bevoorrechten en de bouw van nieuwe garages met individuele uitgang op de straat weren.

strategisch veld **Kerkplein.**

Het Kerkplein wordt opgevat als een uitgestrekte vacante ruimte ten behoeve van de gemeenschap.
Het is ter beschikking voor markten, foren etc. maar ook voor de afwikkeling van ceremoniële parcours.
Wanneer dergelijke gebeurtenissen geen plaats opeisen, kunnen er 42 wagens geparkeerd worden (kort parkeren).

Rondom de Kerk krijgt het plein een eenheidsbehandeling.
Het wordt in één materiaal (kasseien) uitgevoerd tot aan de aaneengesloten gevelfronten van de omliggende bebouwing.
De hoogstammige bomen worden bewaard.
De vrije opstelling van bomen wordt met nieuwe aanplantingen vervolledigd op het voorplein dat de verbinding maakt met Dorp.
De verkeersregeling en de schikking van het parkeren worden aangegeven door hoogteverschillen en stoepranden op het kasseienveld.
Een reeks wegdekkoepels beklemtoont het tracé van de rijbaan.
Het fietspad trekt een scherp afgetekende figuur over het plein.
Door zijn uitvoering in betonplaat ondersteunt het de leesbaarheid van het verkeerssysteem.
Het materiaalgebruik benadrukt het gegeven dat het voorplein/verkeersplein deel uitmaakt van zowel het Kerkplein als van Dorp.

Kerkplein

Figuren

Selecties

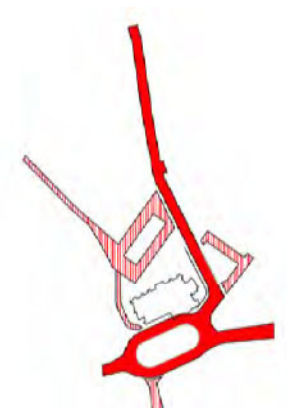
Bewerkingen

Begrenzungen

Infrastructuren

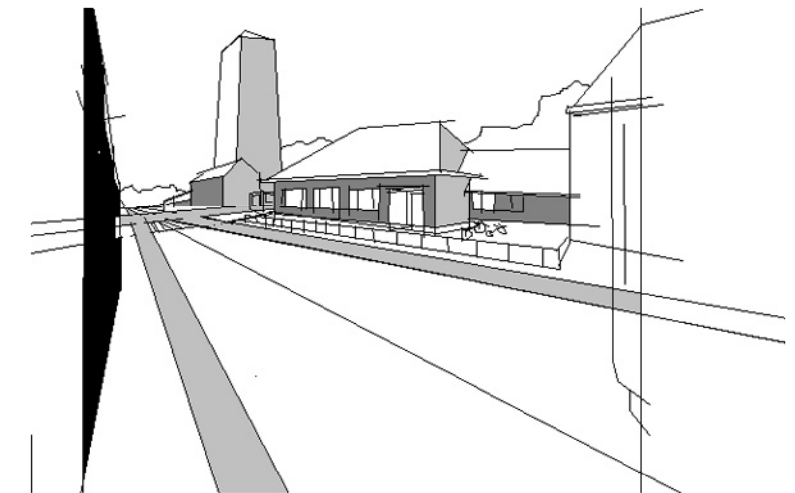

strategisch veld **Park.**

Park is een parkeerpocket ingericht in de tuin van een herenhuis dat recent vervangen werd door een appartementsgebouw.
Relicten van de tuin zoals de hoogstammige bomen en een niervormige vijver worden bewaard en geconsolideerd door de nieuwe inrichting.
Ze verlenen aan deze ruimte een zeer bijzonder karakter.

Langs de westelijke tuinmuur wordt een lange carportstructuur gemaakt met 15 huurplaatsen.
De bomen schieten door het dak van de carport.
Langs de oostelijke tuinmuur worden 18 garageboxen (te verhuren; eventueel te verkopen) gebouwd.
De tuin biedt verder plaats voor 63 middellangparkeerders.

Park is opgevat als een compensatie voor de vermindering van het aantal beschikbare parkeerplaatsen (van een 50-tal naar 33) en het weren van nieuwe individuele garages op het westelijke deel van Dorp.
De toegang voor wagens is voorzien op de Zellaarstraat.
Voor de voetgangers staat Park rechtstreeks in verbinding met Dorp, Kerkveldenweg en Nieuwstraat.

Park

Figuren

Selecties

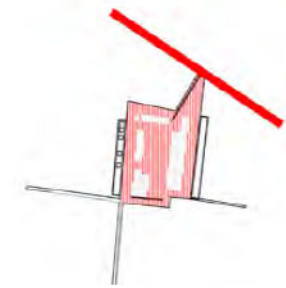
Bewerkingen

Begrenzingen

Infrastructuren

strategisch veld **Schommenhof**.

Schommenhof is de naam die we geven aan het veld van het oude gemeentehuis.

In en rond het oude gemeentehuis wordt een kinderdagverblijf en de naschoolse opvang georganiseerd.

Het oude gemeentehuis wordt zoveel als mogelijk intact gehouden maar op de begane grond wordt het omhuld door een nieuw bouwwerk.

Deze bouwoperatie brengt het complex naar voor in de rij en relateert tegelijk de nu onbestemde monumentaliteit van het gemeentehuis.

De nieuwe schil voorziet in afgezonderde open speelruimten op verschillende niveaus rond het oude gemeentehuis.

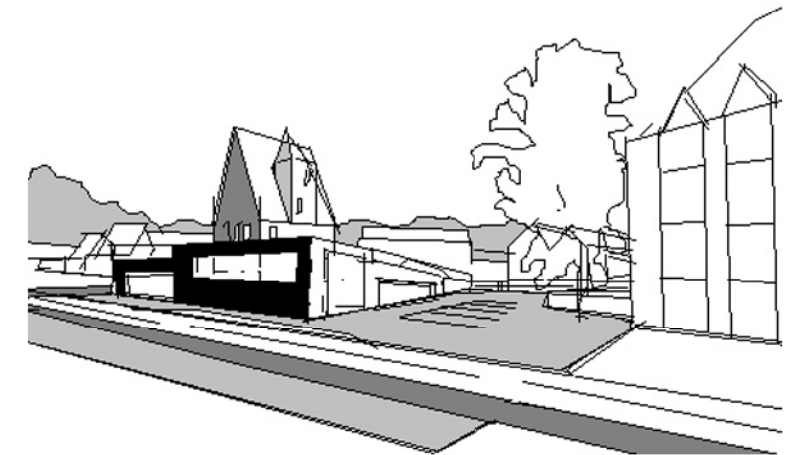
Langs de westelijke dwarswand van het voorplein op Schommenhof wordt een reeks langparkeerplaatsen gereserveerd voor het personeel.

Een tweede parkeerstrook midden op het voorplein voorziet in de mogelijkheid om kort te parkeren en baby's en peuters naar binnen te brengen.

Het grootste deel van de dag is deze strook en dus het voorplein vrij van wagens.

Op Dorp wordt er voldoende profielbreedte voorzien om een 'kiss en ride' strook in te richten.

Door de inrichting van Schommenhof krijgt de 'Lagere Gemeenteschool Bonheiden' een ruime en veilige toegang en bovendien een gezicht aan Dorp.

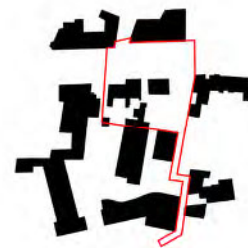
Schommenhof

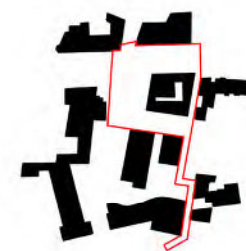
Figuren

Selecties

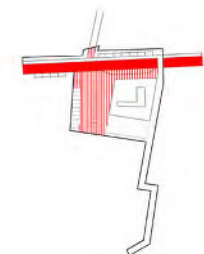
Bewerkingen

Begrenzungen

Infrastructuren

strategisch veld **Vroedgaard.**

Vroedgaard is de naam die we geven aan het gemeentelijke plein op de Krekelsite. Het plein betreft de oude tuin van de pastorie bij het publieke domein (de Giro krijgt een nieuwe locatie op Heidenburg).

De Vroedgaard strekt zich uit van de parking achter het Blikveld tot aan de oude slotgracht van de pastorie.

Op de terp van de slotgracht wordt een prismatisch gebouw opgetrokken (voorgesteld programma: 3 bouwlagen voor $5+6+6 = 17$ serviceflats).

Dit gebouw behoort een plaats in te nemen in de groepscompositie van Bibliotheek, Administratief Centrum en Blikveld en die ook af te werken.

De aanwezigheid van disparate artefacten op het plein of op zijn randen wordt toegestaan maar geconditioneerd door het inzetten van de 'tuinmuur'.

Het driehoekige perceel met dubbelwoning op de noordoost rand wordt van het plein afgesloten door een tuinmuur.

Hetzelfde gebeurt voor de laatste villa op de Nieuwstraat.

De rand van de noordwestelijke parking die het plein flankeert wordt door een muur afgezet.

De kapel van de drie maagden wordt opgenomen in een hortus conclusus.

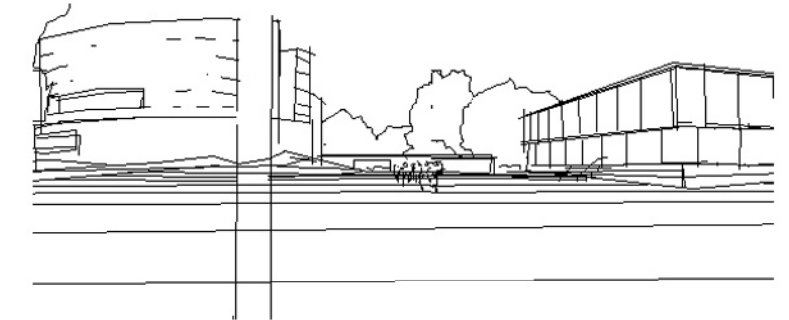
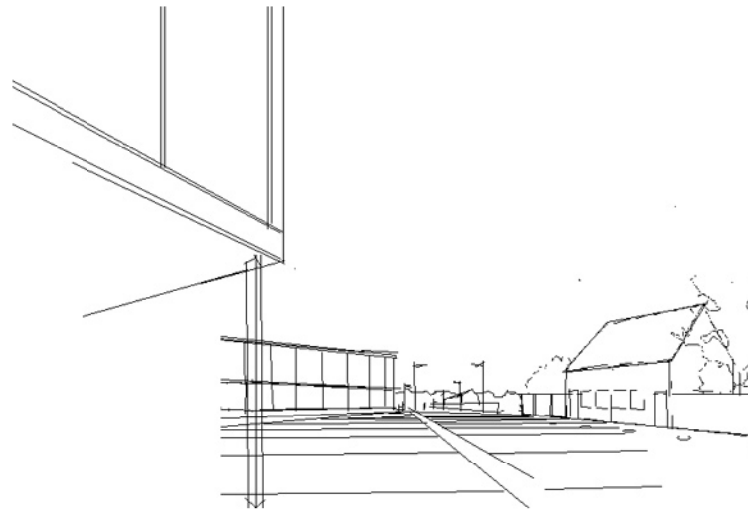
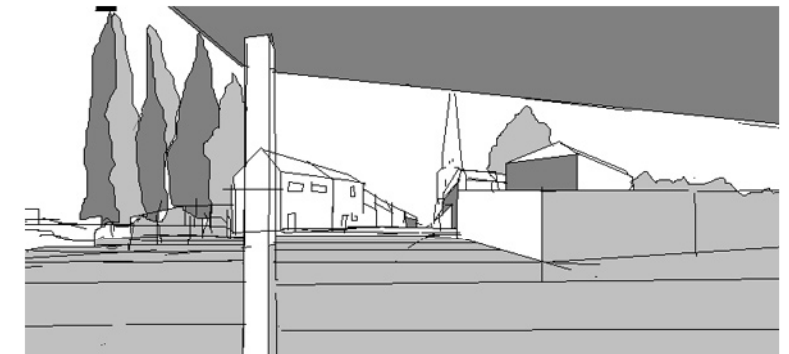
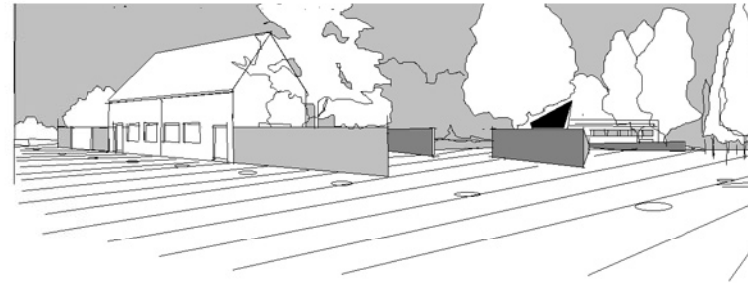
De serviceflats krijgen een afgeschermd voortuin aan de pleinzijde.

Door hun verhoogde ligging op de terp hebben ze allen een vrij zicht over de Vroedgaard.

De Vroedgaard krijgt een unitaire verharding in travertijnplaat.

Verkeersstroken worden uitgevoerd in gefrijnde plaat van dezelfde steen.

Het tracé van de Waversesteenweg (zone 30) over het plein wordt aangegeven door een rij wegdekkoepels (markeringsverlichting).

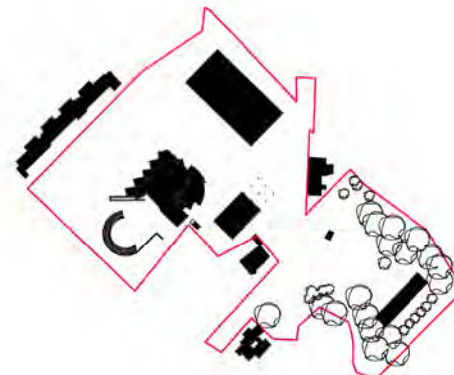
Vroedgaard

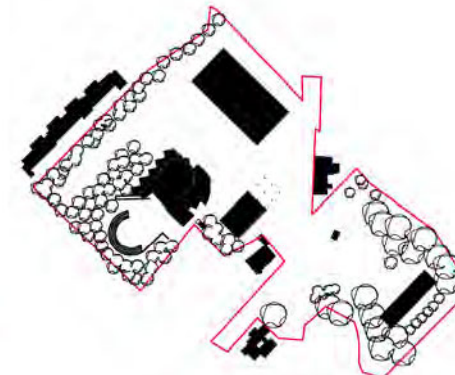
Figuren

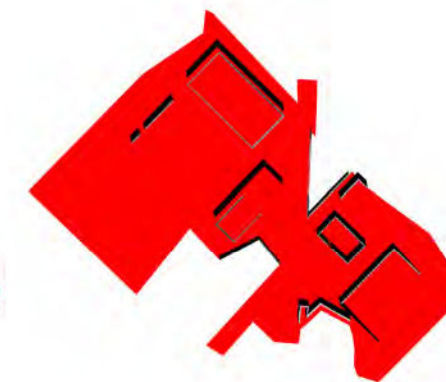
Selecties

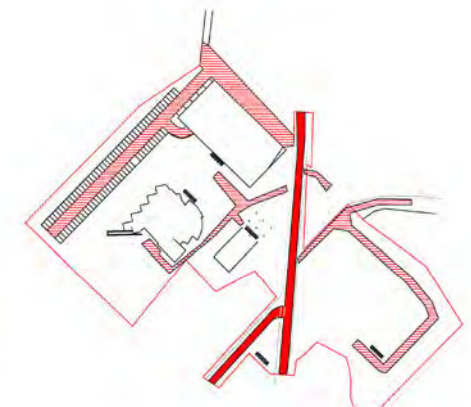
Bewerkingen

Begrenzungen

Infrastructuren

strategisch veld **Heidenburg**.

Heidenburg is de naam die we geven aan het open gebied dat tussen de Berentrodedreef en de Eisenhowerlaan is gelegen.

We beschouwen het ontwerp van dit strategisch veld als een pilootproject voor woonuitbreiding sgebieden.

Met een globale densiteit die overeenstemt met die van een typische duinverkaveling wordt hier een samenhangend open areaal gevrijwaard en voor de gemeenschap ontsloten.

Heidenburg ent zich op het oorspronkelijke topografische systeem van landbouwkavels en grachten.

Het model van kasteel Berentode (het conglomeraat in zijn huidige toestand) wordt gekopieerd en verviervoudigd om een 40-tal woningen te clusteren op een terrein van 1ha. De woningcluster van Heidenburg bestaat uit gestapelde woningen (tot 4 bouwlagen) en lagere grondgebonden woningen.

Binnen een houtwal van meidoorn wordt het terrein in kavels verdeeld en worden de woningen van private tuinen voorzien.

Het model van de woningcluster leent zich tot een uitvoering door VHM of door een PPP.

Heidenburg staat in verbinding met Dorp via de Grote Heidestraat.

De bebossing op het omliggende terrein van 5,8 ha wordt bewaard en uitgebreid.

De Giro krijgt een nieuwe locatie aan de rand van het bos, tegenover de parkeerweide langs de Eisenhowerlaan.

De twee langgerekte terpen die op de randen van het terrein staan worden bewaard.

Ze articuleren de begrenzing van een dries die tot aan de Berentrodedreef reikt en Heidenburg verbindt met de Pastorijstraat (en dus ook met de Vroedgaard).

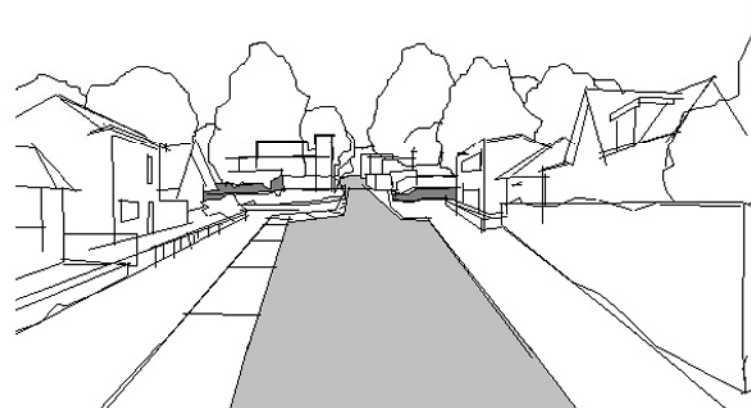
Op de dries worden alleen hoogstammige waardevolle bomen bewaard (de pioniersgewassen worden gekapt).

De dries kan bij grootschalige evenementen gebruikt worden als occasioneel parkeerterrein.

We stellen dit voor als alternatief voor de inrichting van een parking op de weide aan de Waversesteenweg.

Het voornemen om dit terrein voor langparkeerders in te richten, heeft immers het nadelige gevolg dat het daar de scherpe begrenzing van de dorpsagglomeratie laat vervagen.

Het riskeert daarbij ook de verdere uitdeining van de bebouwing over het landbouwareaal van de Bruinbeekvallei in de hand te werken.

Heidenburg

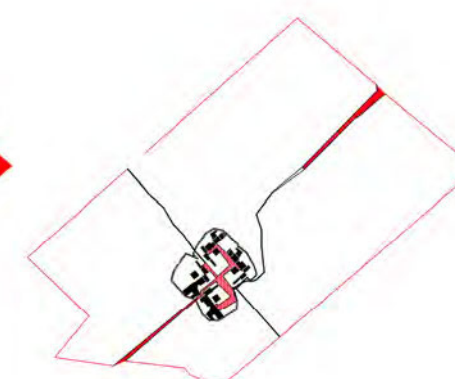
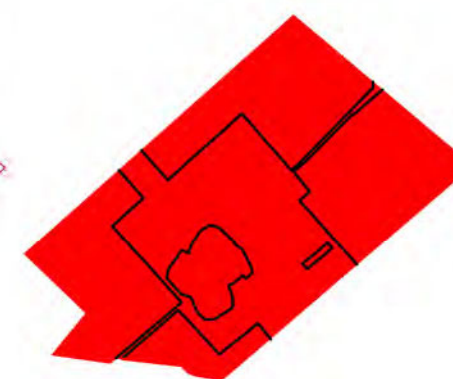
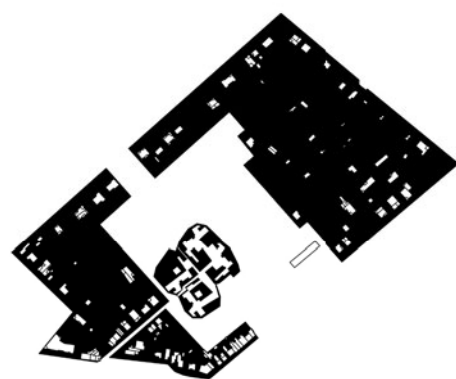
Figuren

Selecties

Bewerkingen

Begrenzungen

Infrastructuren

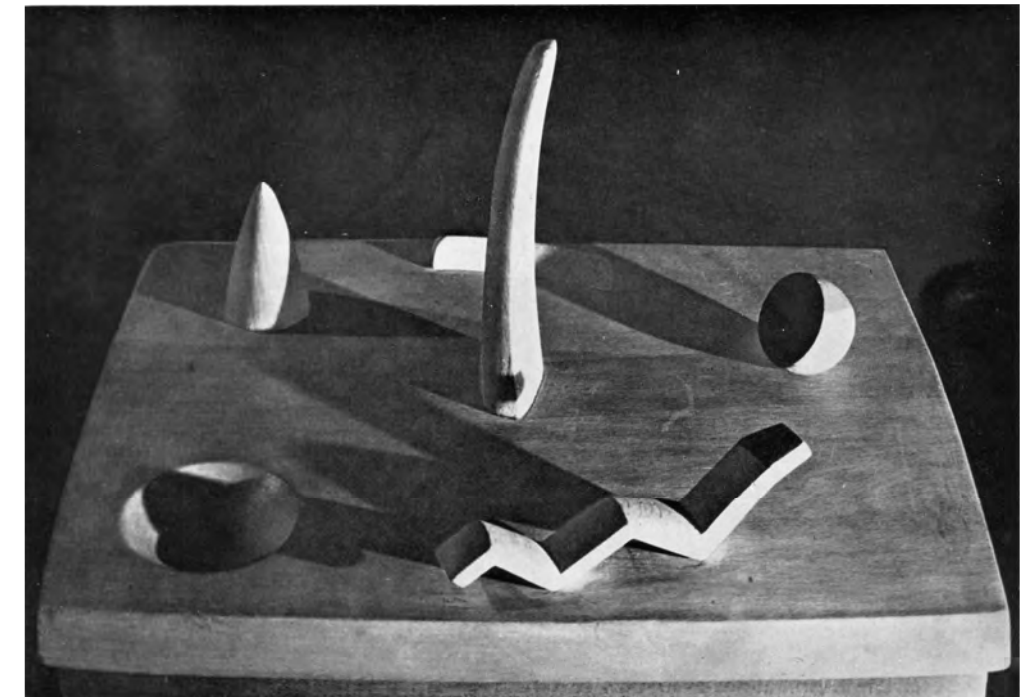
een plaats voor Kunst.

De projectdefinitie stuurt aan op een instrumentalisatie van de kunst.
Ze stelt dat kunst soelaas kan bieden daar waar stedenbouw onmachtig is.
Ons engagement in de ontwerpdiscipline steunt op de overtuiging dat het ontwerp bij machte is om ruimtelijke problemen ruimtelijk op te lossen en daarbij betekenende gebaren te stellen en ook beklivende vormen en beelden te produceren.
De stelling over kunstintegratie begrijpen we als een onderschatting van het ruimtelijke ontwerp en een overschatting van de beeldende kunst.
Er is plaats voor kunst in Bonheiden maar de toewijzing van die plaats moet niet gemotiveerd zijn door het zogenaamde bestaan van een onoplosbare ruimtelijke problematiek.

Met de ontwerpen voor het Kerkplein en de Vroedgaard hebben we twee zeer verschillende publieke ruimtes willen maken.
Het Kerkplein is een grote kamer die leeg wordt gehouden om effectief ter beschikking van het gemeenschapsleven te staan.
De Vroedgaard is een gebroken kamer, een vertrek waarin elementen van centraliteit en fragmenten van omranding wedijveren voor gezag en elkaar voor de voeten lopen.
Daar waar het Kerkplein een centrum omlijnt, is de Vroedgaard opgevat als een complex van coulissen.

Toen we de Vroedgaard ontwierpen dachten we aan « Projet pour une place » van Giacometti (1930).
Dit werk toont hoe ruimte geconfigureerd kan worden door middel van objectmatige aanwezigheid en interactie.
De Vroedgaard wordt in verschillende hoogteregisters telkens weer anders geconfigureerd.
Tegen de lucht tekenen de grote objecten zich af als een samenhangende compositie.
Op kijkhoogte bekampen de muren elkaar en in dit treffen segregeren en fragmenteren ze de ruimte.
Ter hoogte van het loopvlak benadrukt de uniforme betegeling het gegeven van een aaneengesloten veld.

We denken dat de Vroedgaard een uitdagende plaats is voor de kunst.
Kunst gedijt beter op de marge dan in het centrum.
Ze kan hier een plaats bezetten, of een plek maken, of zich objectmatig verhouden tot de ruimtelijke condities in de verschillende hoogteregisters.
Inhoudelijk behoeft ze geen lasten te torsen die haar a priori zouden worden opgelegd.
Op de Vroedgaard kan ze zichzelf zijn.

Park

Figuren

Selecties

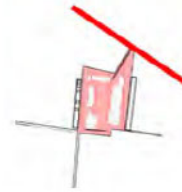
Bewerkingen

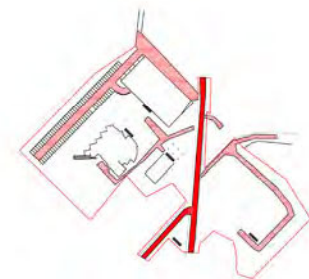
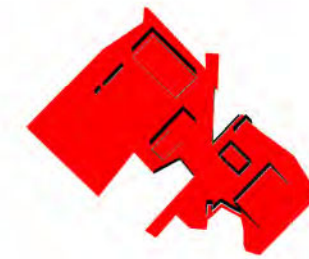
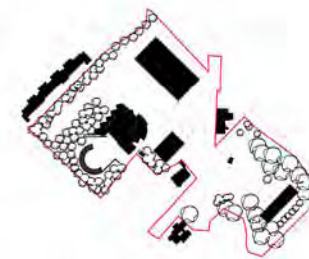
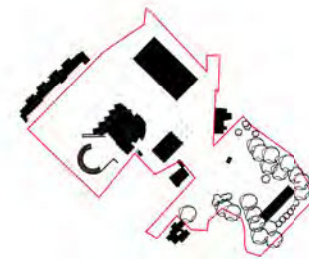
Begrenzungen

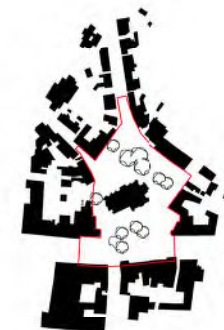
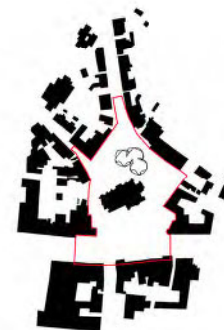
Infrastructuren

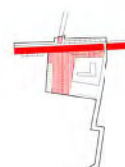
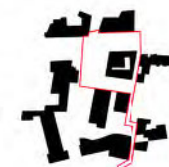
Vroedgaard

Kerkplein

Schommenhof

Heidenburg

